श्रीसोमनाथसंस्कृतयुनिवर्सिटी, वेरावलम्

सत्रान्तपरीक्षा- दिसम्बर-२०१८

कक्षा – **शास्त्री-०३ सेमेस्टर-०५**	**प्रश्नपत्रम्- ०४**	गुणाः - ७०
विषयः– पौरोहित्यम्	कोड – OE-3.5.5	समयः – १० :०० तः ०१:००
दिनाङ्कः – ०७/१२/२०१८	ग्रन्थः – ब्रह्मनित्यकर्मसमुच्चयः/ कर्मकौशलम् |	

प्रथमान्वितिः

प्रश्नः १ प्रदत्तेभ्यः कयोश्चित् द्वयोः व्याख्या कार्या। १०

(१) ब्रह्मानुज्ञातः अग्नेरुत्तरतः प्रागग्रैः कुशैः आसनत्रयप्रकल्पनम् । तत्र एकम् अग्नेरुत्तरतः। द्वितीयं तदुत्तरतः। तृतीयं तत्पश्चिमे। वायव्याश्रितं वारणं चमसं दक्षिणहस्तेनादाय। वामपाणौ प्रागग्रं निधाय। दक्षिणहस्तोध्धृतपात्रोदकेन आत्माभिमुखं स्म्पूर्य। पश्चिमासने निधाय।

(२) प्राणीतोत्तरतः प्रोक्षणीपात्रं निधाय तत्र चुलूकेन प्राणीतोदकं त्रिः प्रपूर्य पवित्राभ्यामुत्पूर्य पवित्रे प्रोक्षणीषु निधाय दक्षिणेन हस्तेन प्रोक्षणीपात्रमुत्थाप्य सव्ये पाणौ कृत्वा दक्षिणहस्तमुत्तानं कृत्वा मध्यमानामिका-ङ्गुल्योः मध्यमपर्वाभ्यामपामुदिङ्गनम्।

(३) दक्षिणेन पाणिना घृताक्तास्तिस्रः समिधः तिष्ठन्नग्नावाधाय दक्षिणचुलूकगृहीतेन सपवित्रेण प्रोक्षण्युदकेन अग्नेः ईशानकोणादारभ्य ईशानपर्यन्तं प्रदक्षिणवत्पर्युक्षणम् इतरथावृत्तिः। पवित्रयोः प्रणीतासु निधानम्। अग्नेः प्रदीप्तिकरणम्।

प्रश्नः २ द्वयोरेकस्य यथाग्रन्थं सारांशः लेख्यः। १०

(१) आघारहोमः। (२) व्याहृतिहोमः।

द्वितीयान्वितिः

प्रश्नः ३ कयोश्चित् द्वयोः मन्त्रयोः व्याख्या विधेया। १०

(१) चत्वारिशृङ्गात्रयोऽअस्य पादाद्वेशीर्षेसप्तहस्तासोऽअस्य।
त्रिधाबद्धो वृषभोरोरवीति महोदेवोमर्त्यांऽआविवेश ॥

(२) त्र्यम्बकं य्यजामहे सुगन्धिम्पुष्टिवर्द्धनम्।
उर्वारुकमिवबन्धनान्मृत्योम्मुक्षीयमामृतात् ॥

(३) नमोस्तुसर्पेभ्यो ये के च पृथिवीमनु।
येऽअन्तरिक्षे ये दिवितेभ्यः सर्पेभ्यो नमः ॥

प्रश्नः ४ कस्यचिदेकस्य विवरणं सविस्तरं दत्त॥ १०

(१) अग्निस्थापनस्य समन्त्रं विधिं वर्णयत।

(२) पञ्चलोकपालानां समन्त्रमावाहनं लिखत।

तृतीयान्वितिः

प्रश्नः ५ अधोदत्तेभ्यः द्वयोः व्याख्या कार्या। १०

(१) आचार्यादयः सावधानाः यजमानाभीष्टसिद्धिप्राप्त्यर्थं मधुसर्पिर्दध्याक्ताकार्दिसमिद्धाज्यचरुतिलद्रव्यं चाभिधार्य स्थापितदेवतानां होमं कुर्युः।

(२) मण्डपाद्वहिः वंशपात्रे सदीपमाषभक्तदध्योदनताम्बूल-दक्षिणाकूष्माण्डोदककुम्भयुतं बलिं संस्थाप्य हरिद्र्कुंकुमसिन्दूरपताकायुतं कृत्वा हस्ते जलमादाय सङ्कल्पं कुर्यात्।

(३) तत्र उपकल्पनीयानि -आज्यस्थाली होमावशिष्टादाज्यादन्यदाज्यं वैकंकती स्रूक् खादिरः स्रुवः सम्मार्गकुशाः पवित्रे नारिकेलफलं ताम्बूलवीटकं पुगीफलं पट्टवस्त्रखण्डं रक्तसूत्रं पुष्पाणि पुष्पमाला च। इत्येतान्युपकल्प्य संकल्पः।

प्रश्नः ६ कस्यचिदेकस्य वर्णनं करणीयम् । १०

(१) नावाहूतिहोमं समन्त्रं विवृणुत।

श्रेयोदानविधिं विवरणपुरस्सरं वर्णयत।

प्रश्नः ७ प्रदत्तप्रश्नेभ्यः दशप्रश्नानामुत्तराणि एकैकवाक्येन दत्त। १०

(१) केन मन्त्रेण क्रव्यादांशं क्षिपेत्?

(२) ' द्विशीषर्कः' कः देवः ?

(३) ब्रह्मासनास्तरणं कुत्र कर्तव्यम्?

(४) सम्मार्जनकुशाः कति भवन्ति ?

(५) उपयमनकुशाः कति भवन्ति ?

(६) भूतप्रेतादिदोषपरिहारार्थं केन द्रव्येण होमः कार्यः ?

(७) सर्षपहोमः किमर्थं करणीयः ?

(८) पूर्णपात्रप्रदानं कस्मै कर्तव्यम्?

(९) अभिषेके पत्न्याः स्थानं कुत्र भवति?

(१०) कस्य स्मृत्या न्यूनं संपूर्णतां याति?

(११) अस्तु परिपूर्णमच्छद्रमिति के वदेयुः?

(१२) क्षेत्रपालमहाबलिविधिः कुत्र कार्यः ?

(१३) लक्ष्मीहोमद्रव्याणि कानि ?

(१४) पूर्वदिशाधिपतिः कः देवः ?

(१५) प्रादेशं कुत्र कुर्यात्?

***